

נכריות כמא תבין פי ספר מדרא איצא ופשא דלך ותיי פעלה אלכזעים איצא וכאן מן
 יפעל דלך יואל אמרה אלי אן יטלק זוגתה אחי חי בת יש' או יבאיקהא ויבצע חקיקהא
 לאגל בת נכר פוכזהם אלנבי ע"ה ענה תע' בקי' הוא אב אחז לכלע יקי' אליס כלנא ען
 אצל ואחר והו יעקב ולנא רב [269a] ואחר והו אחר יש' מכיף לא יגב עליתא אן נחפס
 אלנסכ ונחן אכזה פי אלנסכ ואכזה פי אלדין פכיף נגור בעצנא בעץ יעני ען גדר
 אלהל בזוגתה תם שרה דלך בקי' בְּגִדָה יְהוֹנָה וְחוּטְמָה נַעֲשִׂיתָה בְּיִשְׂרָאֵל ת' קי' קוש יד
 אשר אוב יריד בה נסואן ישראל אלטאהראת אלמקיסאת בחפס אלחצות וקבאלתהן בת
 אל נכר יריד דאח מעבור אננבי מן אלאמס אלעאברה ע"ו עד וְעֹנָה מִחֶץ אֲלֻפֶּט מִתְּבַחַה
 וּמִגִּיב אֲלֻמְעָנִי אֲנָהּם יִחְלֹכוּן פֶּלֶא יִבֵּק פִּיהֶם מִן יוֹצֵף בִּצְפָה מִן צַפָּת אֲלֹחִיָּהּ וּפִסֵּר
 פִּיהָ דֹאעִי וּמִזִּיב וְאִלְתֵּנִי קָאָל בֹּר וּבְרֵנִי עַלִי סְכִיל אֲלֵתְאוּל וְהוּא אֲלֵדֵעָא יִשְׁמַל
 אֲלֵמַעְרִיִּין מִן גְּמִיעַ יִש' לְקִי' מֵאֲהֵרִי יַעֲקֹב תָּם כִּצֵּץ אֲלִסְאֵפְלִין לְדִלְךָ מִן אֲלֵכְזִיעִים בְּקִי'
 וּמִנִּישׁ מִנְחָה לְיוֹי צִבְאוֹת וְזֹאת שְׂמִיתָ תַעֲשֶׂהוּ ת' יקי' אן הוא אלדנב תאני ללאול אלו
 פעלתוה והו אודרא אלסרגו ותקריב נזול ובעל מוס כמא תקדם פאצפתם אליה דנב
 תאני והו אלגדר באלנסא פינתכון מן דלך ויככון בן ידיה תע' ויטלע עלי חאלהם כאן
 דמזעון תנזל עלי אלחזבו פיוכן דלך איצא סבב מאנע מן אלספאתה אלי אלהו
 וקבו' דלך קי' כסות דמעה את מזבח יי' בכי וְאֶנְקָה חֲקִירָהּ וּבְכִי וְאִנְקָה מִדִּין שׁוֹד פִּטַח אֵל
 מִנְחָה וְאֶחָדָם עַלִי קָה' וְג' מַעֲבָהּ וְאֵם אֲמֹתָם כִּמָּא קִלְנָא וְאֵלֹאֲגָב עַלִי תַעֲדִי וְג' מַעֲבָהּ
 אן זיגתוהא כאנת עלי ואגב אלדין ואללה תע' מטלע עלי אלספאת שרודט אלוזיה מן
 כל ואחר מנכמא ללאכד וְלֹא אֶחָד וְעֹשֶׂה וְשֹׁאֵר רָצוּ לוֹ וְג' קִיל אן מַעֲבָהּ לֵם יִבֵּק וְאִחַד
 מעבם חתי פעל דלך ותקדירה ולא אחד מכם עשה כדת ונשאה רוחו שלא התערב אל בת
 נכר והוא גיר צחית לאן אלדין פעלו דלך קום מעורדין באעיגהם לא כאפה אלנסא
 כמא בין נחמיה פי ספר [269b] מדרא ואנמא מעני אלקי' עברי ומה אחר פעל דלך ובקית
 לה אלמעני אנה יהלך בדנבה תם קאל תורי מא גאיה דלך אלוואחד פי פעלה הוא הל
 יטלכ בה נסל טאהר מואפק לטאעה אללה עלי סכיל אלאסתהוא בה הו קי' וזה האחד
 מכאש וזע אלהים תקדירה חזוע לארזים הוא מבקש שלדלך וָבַע עֲלִיכֶם אן תחורסו נפוסכם
 באלאמתכאע מן דלך הו קי' תשמרתם וקי' אל יבגוד פי מוצע תבגוד לאנה כאטב לחאצר
 וקי' ארינאך כתיבא' מן הוא אלנמט כי עָשָׂא שְׁלֹחַ אֶמֶד יְיָ ת' קִיל מַעֲבָהּ אן אללה קאל
 אנה יכרה אלטלאק עלי הוה אלצפה אן תטלק בת יש' לאגל בת נכר וקיל אן כי במעני
 אלא אי ארא כרה אלאנסאן וזוגתה יטלק יקי' אללה יעני יגב לה אן יטלק מן לא

אֶחָדָם אֶחָדָם יֵא [עֲשִׂיתָה] וְעֹשֶׂתָה יב שר ועושה עי ועושה לו [דנא] דנא. לו ילפיה יכתיבא

תלין נפשו יורה במו שר ועושה, כי לא נכחה משפחתו. והסיף שאם עושה וחתומה כהו, לא יורה
 לו בן מיניש מנחה. לו ולא אחד עושה ושאר דתה לה ראב"ע. לו כי שבא שלח: ראה

גירושין על-פי התורה, וישא אחרת מישראל נישואין על-פי התורה, ולא יערים עליה
 ויפקח נה נכד. ולפיכך הכתוב וכסה חמס על לבוש כוונתו ולא יכסה חמס בלבוש, כלומר
 לא יסתיר אותו בפנים ויחביאו וירמה אותה. ולפי הפירוש הראשון וכסה מקור קשור
 אל שלח, וכוונתו ושם סתם חמס. וְהָעֵתָהּ לְךָ בְּדֹרְכָם וְגו' העברה והשאלה. והכוונה
 הבאתם ליד הפסקת השגתו מלחנהיג אתכם בעשותכם חטאים שאי אפשר לשאת,
 במובן לא אכל את ועצרה וישעה אגו, וכן ולאד נשא (שם שם:יד). וְאֶמְרָתָם בְּמֶה הָעָנָה
 כלומר ואם אמרתם, כפי שבא לפני כן כדוגמתו. והתשובה באמרו וגי' או אִיָּה אֶלֶּה
 הַמִּשְׁפָּט או כאן במקום ויד החיבור, כמו או הודע אליו חטאיו ויקרא ד:כז. כח). והכוונה
 כשהם רואים את אחד האנשים שאינם מקיימים מצוות, שטוב לו בזמן חנות, הם
 מחליטים בייגוד למה שאמרו תביאים משמו של אלהים יתעלה [270] על עשיית
 התוטאים, והם סותרים את דבריהם בזה ואומרים שהדבר הוא להפך, והוא שכל עושה
 רע טוב בעיני האלהים ובהם הוא חפץ או אִיָּה אֶלֶּה הַמִּשְׁפָּט, כלומר ואית הכוונה ואיפה דינו
 של אלהים השופט בצדק כפי שאתם טוענים, ואין דבריו כל עושה רע טוב וגי' שהם
 מאמינים בהם שהם אמת, מפני שאלו היה כך, לא היו מתאימים להם דבריהם ואִיָּה
 אֶלֶּה הַמִּשְׁפָּט. אלא שדברים אלה נאמרו רק בלשון התרסה, והכוונה שההנהגה
 בכללותה משתנה. ואפשר שהכוונה באמרו כל עושה רע טוב או באמרו אִיָּה אֶלֶּה
 הַמִּשְׁפָּט, כלומר לפעמים הם אומרים את הראשון ולפעמים את השני. ויש אומרים
 שכונתו ואם לא אִיָּה אֶלֶּה הַמִּשְׁפָּט, והתכונה שאם הדבר אינו כפי שאמרנו, איפה
 המשפט בצדק. והדבר שמחייבים לומר זאת הוא בצורה פשוטה מה שהם עדים לו
 באותו זמן, שדרכם של הממרים שבהם צלחה. לכן הובטח להם זמן שהממרים יקבלו
 בו את עונשם המהיר על-ידי המלך הצדיק שאלהים יתעלה ימליך להנהיג, הוא המלך
 המשיח מודה יגלה דהול בתוטאים מבין הכתים ואמר ומהו את בני לוי וזקק אותם כזה
 וככה וגי' אחר-כך התוטאים משאר ישראל, הוא שנאמר וקרבת אליכם למשפט והייתי עוד
 תחור נמשפט ובתנאים ובנשגעים לשקר. ואין ספק שלא תיאר אלא את מה שהם
 חושבים על הממרים בלבד, לא על אחרים. כי התוטאים אולי ניתנה להם ארכה
 וחשוב שהוא יתעלה מתעלם מהם, ולכן הוסיפו חטא על פשע. ולדעתי תיתכן גם
 משמעות אחרת, והיא שהוא מדבר בביכול כלשונם של ישראל כגלות על מה שהם
 רואים, כלומר הצלתן של אמות העולם, למרות עושקם ותטאיהם, והם מתפללים על
 זאת. על כן הודיע להם יתעלה מה אפשר שהייתה קודם לכן מחשבתו של אחד מהם
 שחשב שאינו שם לב להם, או שהמשפט בעול, והודיע להם שזו השהיית הדין
 [270] שרצו קובע, שידעו את מהותו, ושאין ברירה אלא שיקבלו את המגיע
 להם, ולכן התשובה היא הנה אנכי שלח מלאך וגי' וְגו' חָקְלָל אֶת יוֹם בּוֹא וְגו' הַמִּשְׁפָּט

1 ב

ראב"ע י' הוגעתם יד בדבריהם והשוח ראב"ע: ואמרתם במה הוגענו שחזא ואם אמרתם, ראה
 לעיל, א:ב או אִיָּה אֶלֶּה הַמִּשְׁפָּט: כשדשים, א'.

ותאספה טלאקא שרעיא ויזוג גירחא מן יש' זיגה שרעיה ולא יכאידהא באכד בת נטר
 וקר' וכסה חמס על לבושו תקדירה עלי הדא ולא יכסה חמס בלבושו אי לא יכפיה בדלך סי
 אלכאטן ויסתרה וילבס עליהא פיה ואמא עלי אלוגה אלארל פאן וססה מצדר מעטוף
 עלי שלח ותקדירה ושנא כסות חמס והנעטן וי' בְּדִבְרֵיכֶם וי' מלאו ואסתעארה ואלמעני
 אונבתם וקרף ענאיתיה ען תדברכם בפעל מא לא ימכן אתחמאלה מן אלכטא עלי
 מעני לא אכל און ועצרה ואיצא ולאדי טנא וְאֶמְקַטְט בְּמַה רִעְיָנוּ אי ואם אמרתם כמא תקדם
 מן אמתאלה ואלגזאב באמרכם וי' אִיִּהּ אֱלֹהֵי הַתְּשַׁבֵּט או הכא מוצע ואו אלעטף כהל או
 חרע אליו חסאחו ואלמעני אנהם כאנו אדא ראו בעץ אלעצאה כביר פי אלוקת
 אלהאצר יקטעון כצר מא אתת כה אלאנביא ען אללה סב' [270א] מן עקאב
 אלטאלמין וינאקצונתם בדלך ויקולון אן אלאמר כאלצר והו אן כל עושה רע טוב בעיני
 האלוהים ובהם ורא חפץ או איה אלה המשפט אי ואיה אלמעני ואיון חכם אללה אלהאכס
 באלעדל כמא תדעמון וליס קר' כל עושה רע טוב וי' אעחקאר מנהם לודלך חקיקה לאנה
 לו כאן בדלך לס יטבכ עליה קולתם ואיה אלהי המשפט כל אגמא קר' דלך עלי סביל
 אלמנאקצה ואנמא אלמראד אלאסתרלאל עלי אמהאל אלתדביר גמלה ויסכן אן יכון
 אלמעני באמרכם כל עושה רע טוב או באמרכם איה אלהי המשפט יעני אנהם תארה יקולו
 באלאול ותארה יקולו באלתאני וקיל איצא אן תקדירה ואם לא איה אלהי המשפט יענון
 פאן כאן אלאמר ליס כמא קלנא פאין אלחכם באלעדל ואמא אלאמר אלמוגב להם הדא
 אלקי' פדו פי אלטאהר מא הם משאהדין לה פי דלך אלוקת מן צלחת האל אלעאציין
 מנהם לודלך אועדו בזמאן תקאכל פיה אלעצאה באלעקאב אלסריע עלי יד אלמלך
 אלעאריל אלדי יקימה אללה תע' לתדביר והו המדך המשיח מורה יגלה וברא
 באלמתעדדין מן אלסריע פקאל וטורא את בני לוי וזקק אנתם כחב וככספ וי' תם אלמדנבין
 מן סאיר יש' והו קר' וקרכתו אליכם למשפט וחיית עד מחר במכשפים ובמנאפים ובמשגעים
 לשקר והדא בלא שך אנה רצף מא יטונה מן אלעצאה פקט לא גירחם פאן אלמדנבין
 רבמא אמהלו פטנו אנהם מהמלין ענה תע' ויזידון פי אלטגיאן ויתתמל איצא עגדי
 מעני אכר והו אן הדא לסאן חאל יש' פי אלגלות למא ירהו מן סעארה אמות השולט מע
 טלמהם ועציאנהם פיתעגכון מן דלך פאעלמהם תע' במא קד ימכן אן יסבכ אליה פכר
 אחד מנהם מן טן אלאהמאל או אלחכם באלגור וערפהם אן דלך אגמא הו אמהאל
 [270ב] תקתציה משיתה אלתי יעלם כנהאח ואנה לא בד מן אכר אלחק מנהם ולדלך
 כאן אלגזאב הנה אנכי שלח מלאך וי' וי' מְכַלְכֵל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ וי' קְשׁוּמֵי בְּרָחֳלוֹ מְכַלְכֵל

ג. י' בדברכם] בדברכיכם. נלאיתין נלאיתי. הנעטן] הונעטו. הקמטטן] הקמטט.

ג. ב. בראתו... פאש מצרף [בְּבִרְיָת] בראתו... פאש מצרף וקבירות וכולך. י' סוכ פסית.

ג. ג. ומי מכלכל: השמים, 'כול'. כאש מצרף וכבודית מכבשים: ראביע: כי הוא כאש מצרף... וכבודית סמוך על מכבשים. והעוה זכריה יגט: והבאתי את השלישית כאש וראה השמים, 'ברד', 'כבס'. וראה אלמרשד אלכאפי, 'אשולג', מולידאו, עמ' 45, וכן ש', 'ברד'.

בְּרָאָתוֹ מִכְלָמִי יִכְוֹל וְלִסְבֹּל, כְּפֹלֵל שֶׁל אֱלֹהִים בְּתִיכִל, וּמִלְשׁוֹנוֹ וּשְׁמִי הַשְּׁמַיִם לֹא יִכְלָלֶנּוּ
 (מִלֵּא חֲכָמִי, וְהִיב וְיִחִי), וְהִי הַתְּמוּדָה מִי הוּא הַמַּחְזִיק מִעֲמֹד, כְּלוֹמֵר מִי יִכְוֹל לְהַתְקִים
 כְּשִׁיירָאָה. בְּאֵשׁ הַצֶּהֱרָה וְכִבְדֻרִית וְכִבְדֻסִים מִשְׁמַעְתּוֹ שִׁישְׁמִיד אֶת הַחַטּוֹתָאִים כְּפִי שְׁהָאֵשׁ
 מְכַלָּה אֶת הַלְבָלֶךְ שֶׁל הַמַּחְכּוֹת וּמִטְהַרֵת אוֹתָן מִסִּיגִיהֶן, וְכִפִּי שְׁהַכּוֹרִית מְכַלָּה אֶת
 הַלְכָלֶךְ שֶׁל הַבְּגִידִים, וְאִשְׁשׁוֹר שֶׁחֲצוֹף תּוֹאֵר שְׁלוֹ אוֹ שֶׁל הָאֵשׁ, וְכֵן מְכַבְּסִים תּוֹאֵר שֶׁל
 בּוֹרִית וְהַנֶּכֶן לִפְיָךְ שֶׁמְכַבֵּס כְּמוֹ חֲצוֹף, וְיִיתֵכֵן, וְלִרְעֵתִי זֶה טוֹב יוֹתֵר, שְׁאֵשׁ נִסְמָךְ אֶל
 חֲצוֹף, וְבוֹרִית נִסְמָךְ אֶל מְכַבְּסִים, וְהַפִּירוֹשׁ הוּא כֹאשׁ הַחֲצוֹף וְכַבּוֹרִית הַמְכַבְּסִים, וְאוֹלֵם
 אִמְרֵתִי שֶׁזֶה טוֹב יוֹתֵר, מִפְּנֵי שְׁאִין צוֹרֵךְ לְהַנִּיחַ שְׁכּוֹנָתוֹ אַחֲרָיו, וּפִירְשֵׁתִי חֲצוֹף צוֹרֵף,
 מִלְשׁוֹן וְצִרְפָּהִים כְּחֲצוֹף אֶת הַכֶּסֶף (וְחִידָה יִגִּס), וְבוֹרִית כֹּכֵר בִּיאֲרֹנוֹ בִּסְפֵר יוֹחִידָה, לְכַתּוּב כִּי
 אֵשׁ תְּכַבֵּס בְּתוֹר וְחִידָה לֶךְ בּוֹרִית (חִידָה בִּכְבֹּ), שְׁהַטּוֹב בִּיּוֹתֵר וְלֹמֵר [שְׁהִיא בּוֹרִית, זֶה
 שֶׁסִּי שֶׁנִּגְזֵר מְלוּכָן וְנִיכָיוֹן, מִלְשׁוֹן לְבוֹר וְלֵבָן (נִינֵאל יֵאֵלֶה), וְלֹלֵל הַרִישׁ הִיֵּה דְגוֹשׁ,
 אִי־עִלְפִי שִׁישׁ הַמְּפָרְשִׁים אוֹתוֹ גַּם קָלִי, וּמַחְזִיק שְׁהוּא בּוֹרִית, שְׁהוּא נִסְמָךְ אֶל מְכַבְּסִים,
 עִלְפִי הַפִּירוֹשׁ הָרֵאשׁוֹן, וְאִין מְדַרְכֵּם שֶׁל כּוֹכְסֵי הַבְּגִידִים לְכַבֵּס בְּקָלִי, וְאִין הוּא סְכוּן,
 מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִשְׁבָּה בּוֹרִית עִיטוּתָא וְאִשְׁלֵל (שְׁבֵת טִיֵּה), וְאִשְׁלֵל הוּא סְכוּן, כְּפִי שֶׁבִיאֲרֹנוֹ
 כְּסִפְרָה הִידוּעַ בִּשְׁמוֹ 'אַלְמִישֵׁר', וְזֶה יִתְבָּרֵר שֶׁסִּי, וְהָשֵׁב תִּצְרֶף וְהָשֵׁב תִּצְרֶף כּוֹנֵנְתוֹ חֲצוֹף
 וְחִידָה אֶת יִשְׂרָאֵל אוֹ אֶת הָעָם כְּכֹסֶף, כְּלוֹמֵר כְּפִי שֶׁצּוֹרְפִים כֶּסֶף וּמִטְהַרִים אוֹתוֹ, אוֹ וְיִשֵּׁב
 כְּחֲצוֹף וְכַחֲסֵר כֶּסֶף וְכִיֵּי הַרְמִיּוֹן נִשְׁמַטָּה מִפְּנֵי שֶׁהַעֲנִיין בְּרוּר, [וְשֵׁק אִתָּם (271) יִטְהַר
 אוֹתָם, כְּמוֹ כֶּסֶף צוֹרֵף בְּעִלִּיל לֹאֲרֵץ חֲזָקָה שֶׁבְּעֵתִים (נִתְחַלֵּם יִבִּי), וְעִיֵּי עֵר כּוֹנֵנְתוֹ חִיֵּי מִשְׁפָּט
 נֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִמֶּה מִשְׁפַּט נֵר יִתֵּם וְאַלְמָנָה (דְּבָרִים כוֹיֵס), אִילֵם זֶה בִּיּוֹד, מִפְּנֵי שְׁהוּא
 כָּאֵן בְּרָכִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכֹכֵר שִׁכִּיר (מִלֵּאכִי גִיֵּה), כִּי אֲנִי יָדִי לֹא תִּנְיִיתִי זֶה נִימוֹק לְשׁוֹב
 הַהִשְׁגָּהָה עַל יִשְׂרָאֵל, כְּפִי שְׁהִיָּה בְּתַחֲלִילָה הָאוֹמֶה, וְהַכְּתוּב לֹא שִׁנִּיתִי, וְכֵן כְּלִיתָם, עֲבַר
 בְּמָקוֹם עֲחִיד, לֵאמֹר אִין מַצִּיעָה שְׁהַחֲבֻטוֹת [תִּתְקַיֵּמְנָה], גַּם אִם הֵן רַחֲיוֹקוֹת, וְלֹא
 יִתּוֹל בִּי שִׁינִי וְלֹא אֶרְפָּה, מִלְשׁוֹן יִשְׁנֵה הַכֶּסֶף הַטּוֹב (טִיכָה דִּיא), וְכֵן גַּם אִתָּם קִיִּימִים, כֹּל
 עוֹד תּוֹרֵתִי נִשְׁאֵרֵת בִּינִיכֵם לֹא תִכְלוּ וְלֹא תִאֲכֹדוּ, מִלְשׁוֹן כִּי כֹל בִּינֵן זֹוִי כֹל בְּעֵשׂ כֹּל
 (תִּתְחַלֵּם עֲבִיר), קִטְרִי אֶבְרִיתֵם מִתְּרָם אִף עַל פִּי שְׁאִין זֶה פִּסְקָה בְּכַתֵּב הִיא נִפְרֶדֶת בְּעִינִין,
 וְלִפְיָךְ אֵלֶּה דְּבָרִים לֵאמֹר אוֹתוֹ דּוֹר בְּלִבְדֵּי, וְהַלְמִיד אֲשֶׁר בְּלִמְדִּי נִוְסַפֵּת, כְּפִי שֶׁנִּוְסַפֵּה
 בְּכַתּוּב הַשְּׁלִישׁ לֵאכְשֵׁלֹם בִּן מִעֵכָה (וְהִיא גִיֵּב), וְאֶמְרָתָם בְּפִיָּה נִוְסֹב כּוֹנֵנְתוֹ וְאִם אַחֲרָתָם, כְּמוֹ
 שֶׁנִּוְסֵר לְעִיל, וְהַכִּיִּית אֲשֶׁר כְּבִסָּה בְּמִדְּכָן מֵן, כְּמוֹ וְהַעֲוֹר בְּבִשּׁוֹר וְנִלְחָם (וִיקְרָא חֲלִבִּי),
 מֵאַחֵר שְׁאִין פִּירוֹשׁוֹ בִּיאִידָה דְּבֵר נִשׁוֹב אֵלֶּה מִמֶּה נִשׁוֹב, עַל כֵּן הַתְּשׁוּבָה הִיא בְּהוֹדְעָה
 מִהֵר הַחֲטָא, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וְהִקְנַע אֶדָם אֱלֹהִים, כִּי אִתָּם עֲלָזָהִים אֱלֹהִי מִשְׁמַעְתּוֹ הַקְּבִיעָה כָּאֵן
 גִּזְלָה, כְּמוֹ גִּזְלוֹת גִּזְלֵי (יִחְזָקֵאל יִחִיִּיב), וּמִלְשׁוֹנוֹ וְקִבַּע אֶת קוֹבְעוֹתָם נֶפֶשׁ (חֲשִׁילִי כִבֵּב),
 וְהַכּוֹנֵנָה שֶׁלְקָחוֹ אֶת מֶה שֶׁמִּנִּיעַ עַל פִּי הַתּוֹרָה מִן הַשְּׁדוּת, וְשֶׁהֵם מִתִּירִים אוֹתוֹ וְאִינֵם

חֲלֵק ב, עמ' 60, וכן 'מח', עמ' 348, ג וישב מצרף ומטהר כסף: השרשים, 'צרף';
 חקק אותם: עמ', חקק, ה ומפי גר: ראב"ע: משפט נר, ו כי אני יד לא שנית: ראה ראב"ע

מטיק מחתמל מתצאעף מן אלפים בת יכיל ומנה ושמי השמים לא יכלכלוך ומי האומד מן הר
 אלהאבת אי מן יסתטיע אלתבאת ענר טהורה בַּאשׁ תַּצְרֶף וְלִבֹּרִית טְבָבִים מענאה אנה
 יפני אלעצאה כמה חפני אלנאר דנס אלמסוכבאת ותטהרהא מן גשזא זכמא יפני
 אלגאסול אלוסף מן אלהיאב ריגות אן יכון מצרף צפה לה או ללאש וכדלך חכבים צפה
 ללבורית פיוכן אלוגה פיה עלי הדא חכבם מתל מצרף וימכן הו ענרי אנסכ אן יכון אש
 מצאף אלי מצרף ובורית מצאף אלי חכבים פיוכן אלתפסיד כנאר אלסבאך וכנאסול
 אלגאסולין ואנמא קלת אן הווא אנסכ לאסתגאיה ען אלתקדיר ופסרת מצרף סאבך מן
 וצרפתים כצורף את הכסף ובורית קר בינא פי ספר ידחית ענד קר' כי אם חכבסי בענר וסדרי
 לך בורית אן אלאנסכ בד אנה אלגאסול ורו אסם משתק מן אלביאץ ואלנקא מן לבד
 ולדנן ולולא אלא לכאן משרדא ואן כאן קד פסר פיה איצא אשנאן ומכא יריר כונה
 אלגאסול אצאפתה אלי חכבים עלי אלוגה אלאול וליס מן שאן גסאלין אלהיאב אן
 יגסלו באלאשנאן וליס הו אלצאבון לקר' אלמשה בורית קיוציא ואשגז ואשגז הו
 אלצאבון כמה בינא פי בתאבנא אלמצרוף כאלמרשד פיהקק דלך מן הנאך וַיִּשָּׁבֶן תַּצְרֶף
 וְחִמְיָה בְּחֶף יָרִיד מִצְרָף וּמִטְהַר אֶת יֵשׁ או את העם ככסף אי כמה תצטא אלסצה ותנקא או
 וישב כמצרף וכמטהר כסף וחרף באף אלתשביה לטהור אלמעני וְקָק אֵלֶיָם [271א] יצפיהם
 מתל כסף צרף בעליל לארץ מוקק שבעתים וְעַיִן הַר הַקִּדְרִיה מַי חשפט גר כמה קאל תע'
 חטה משפט גר יתום ואחמה לכן הדא ביה לאנה ונא גמע מתל עושקי שכר שכר ב' אַיִן יו'
 לא שְׁוִיָּה הווא תצליל לרגע אלענאיה ביש' אלי אלתאל אלדי כאן פי אכתרא אלמלח
 וקר' לא שניתי ואיצא כדיתם מאץ פי מוצע אלמסתאנף יקר' לא כד מן הרה אלמראעיר
 ואן בערת פאני לא ילחקני אלגיר ולא אלזואל מן ישנה תכחם הטוב וכדלך אנתם איצא
 באקין בבקא שריעתי כינכם לא תפנון ולא תערמון מן כי כלו בינון חיי כלו בשען כלו
 דְּמִיִּי אֲבֹתְכֶם סָרְקָם הווא ואן כאן גיר פצל פי אלכט פהו מפצול פי אלמעני פאנה
 מכאטבה לאהל דלך אלעצר פקט ואללאם פי דמימי מזירה מתל ויזרתהא פי קולהם
 השלישי לאבשלוט בן מעכה וְאַחֲרָם בְּחֶף נְשׁוּבָה מענאה ואם אחרתם כמה תקדם ואלבא פי
 כמה במעני מן מתל ותוועת בכשר ובלחם או ליס אלמעני באי שי נתוב בל מן אי שי
 נתוב דלך כאן אלגואב כתערף אלזנב ודו קר' ויִקְבַּע אדם אלהים ב' אַתֶּם קוֹבְעִים אוֹתִי
 מעני אלסביעה הנא אלגצב מתל גולות נזר ומנה וקבע את קונעתם נפש ואלמראר אכדהם
 אלחקוק אלשרעיה אלזאגבה ללמזארע ואנהם יסתביהווא ולא ירפעהוה ללה ולדלך

לכור) לכבר ת ג ויִשָּׁב... וְקָק... וְצָף) וקף ת ויזירון) חיה גלא, וצדק, סד
 64. סטף 59. וואו דלדו, י ז לְפִימִי אֲבוֹתֵכֶם) דְּמִיִּי אֲבוֹתֵיכֶם. בְּחֶף נְשׁוּבָה) בְּחֶף נְשׁוּבָה. ז גזלות

ו למימי: ראביע: הלסיד וספ כמו השלישי לאבשלוט בן מעכה. ז כי אתם קובעים אותי:
 הערשים, יקבע' (בתרגום אבן תבון): ענינו המושק והלקיחה בהרחק. תנחום הסביר כאן את מזבן

מרימים אותו תרומה לאלהים. ולכן כיאר את הקביעה הזאת בדברים ואמרתם בזה
 טבטעו. כלומר ואם אמרתם. והתשובה הועטר וחתומה. כלומר גחשער ונתחזמת פִּתְּאָרָה
 אָפֶס נֶאֱרָם וְג' כבר נזכר לפני כן שמארה מלשון אר. והיה צריך לדגשה. וכך גם נארים.
 נפעל מן הכפולים, והיה צריך להיות נארים או נארים בארץ בדגש כתמורה. ומפני שאי
 [271] אפשר [לעשות] זאת בארץ. הפסיק את העו' בציר. עלפי הכללים שכתבתי
 בחלק הראשון. ויהי טָרָה בְּלִי בִּיסודו מהי הוא מה שבעלי החיים טורפים כדי לאכול.
 אחר־כך הושאל לאוכל ולמזון סתם. מזה נח לראות (והלים קראו). רוח המזון שהם
 ניזונים ממנו בציד. והפועל ממנו הסריפי לחם וְסִי (משלי ל:ח). ופירוש מהו בבית אוכל
 למשרתים במקום. והם הלים והכתיב. עַד בְּלִי כלא שיעור. כלומר עד שאין לו
 שיעור. כלומר שאי אפשר להעריכו מפני שהוא רב. כמו כדי גאלותו (ויקרא כה:ט). ואם
 לא מצאנו יו' ד' העיר (ויקרא שט:כח). וְעָתָה לָכֵן בְּאֵלֶּךָ כוונתו סוג של משמדי צמחים.
 כתולעים וארבה וכיוצא בהם. ופירוש תעורתי אגער בהם. כלומר אעצור בערם. ולכן
 הוא מקושר בבית. אֶרֶץ חֲפָץ שחפצים בה ובוחרים בה בשל טובה וכבודה. וזו
 משמעות צבי היא לכל הארצות (והנזקל כו.טז). חָנוּן עַל בְּרָכָם וְג' גם הנבואה הזאת
 לעתיד. והיא כמובן הראשונה. שתחילתה והנעתם יו' בדברכם (מלאכי ב:ז). והנכון
 ביותר. שאלה דבריהם כביכול של ישראל בגלות. ואף־עלפי שלא אמרו זאת ולא
 האמינו בזה. ונראה שזו תוכחה למי שנלאה מאורך הגלות. וסר מן הדת. ומסר את
 דבריהם על מה שנכחו לדעת שהעמים מצליחים למרות פשעיהם החמורים. אחר־כך
 ביאר שהמאריכים רוחם. אנשי האמת. יקבלו את הגמול הטוב ביותר. לאמור אז נרכו
 ידא יי. וחזקו את עונשם של מי שאינם כך. וכן את העונש שהעמים העושקים
 נעשים על עושיהם. הוא שנאמר ושבתם והייתם בין צדיק לרשע (וכו') והנה היום בא בוער
 כעור וְג' זה פירושה של כל הנבואה הזאת באופן כללי. הָלַכְנוּ עֲדוֹנִיּוֹת בהכנעה ושפלות
 רוח. כלומר בנמיכות קומה מפחד. במובן שעדיה אמלנו קודו לארץ (ירמיה יד:ב). עָשָׂנוּ
 וְג' משבחים את הפרוצים. כלומר [272] מי שעברו על מצוות התורה. והשיגו חיי
 רוחה בעולם הזה. ולא בא עליהם עונש. על־פי הדעה המעוותת הזאת מאשרים נגזר
 מן באשרי כי אשחזי בעת (בראשית ל:ח). כָּתַף אֱלֹהִים יִצְחָקוּ כחנהו. ובחטוי נא בזאת
 משמעותו שהרחיבו עו' וניסו את עצמם אם יעניש אותם על החטא. אם לא. והצליחו
 בלי עונש. כפי שתרענים אותם המתעבנים. שאינם חושבים על העונש שיבוא.
 שיבהיר אותו. הַחֲשֹׁבִי שֶׁשׁ פִּירוּשׁוֹ רמי המעלה והגדולים והחשובים. כפי שאמרו

המזרח ומנחם קביש. ראה אצירה לעיל. כ:ב. ס במארה אתם נארים: ראה לעיל. שט. וראה
 אלמסתחלק. שט' 176. וכן בן נלשם. • ויהי טרף בבית: השרשים. טרף: עד בלי דל: שט.
 דל: השמה ראב"ט: לא די לבדו דק יחזק. יא וגערתי לכם באוכל: ראה לעיל. כ:ב. וראה
 ראב"ט: שלא יבוא עליך מין קללל כמו ארבה וצלצל. יב ארץ חפץ: השרשים. חפץ: יחזקו

- בין הדין אלעביעה בקר' ואחרתם במה קבענך אי ואם אחרתם ואלגראב רמטער והתעוזה אי במעשר ובתעוזה כפארה אנט נארים וי' קד תקדם אן מארה מן לגה ארד וחקקה אלתסדיד
- וכרלך איצא נארים אנפעאל דו מחלין וחקקה נארים או נארים בתסדיד אלאדף ללתעוין
- מלמא לם יחסן [271] דלך פי אלאדף אוקפת אלון באלצרי בחסב אלאצול אלתו עמלתהא פי אלגוז אלאול יידי סרף גבתי אצל סרף דו מא יפתרסה אלהיואן ליגתדי כה
- חם אסתעיר ללקות ואלגראב מטלקא סרף נתן ליראיו והו אלרזק אלוי ירזקן איאה באלציר ואלפעל מנה הטיפני לחם חסר ומעני סרף בבתי קות לכראם אלתקדם והם אלמזים ואלכחנים ער גלתי בלא מקדאר אי אלי חד לא מקדאר לה אי לא יסכן תקדירה
- לכחרתה מתל כדי גאולתו ואם לא מצאה ידו די השיר ונעשרתי קלם באולד ירד גס
- אלמפניאית ללורע באלרוד ואלגראד ונחודה ושרה וגערתו אזגרהא אי אמעשה ולדלך
- כאן ברבאט אלבא ארץ חפץ מרארה מכתארה לחסנהא ושרפהא והו מעני צבי והא לכל
- הארצות חסר ערף גברתם וי' הדין אלנבזה איצא מסתאנפה ודו פי מעני אלאולי אלתו
- אולהא הנתעת יי בדברכם ואלאחק כהא אנהא עלי לסאן חאל יש' פי אלנכות ואן כאנו לא יקולון דלך ולא יתקדזה ואלטארה אנה תוכיך למן צגר מן טול אלנכות וסרף ען
- אלדין פחכא קולחם בחסב מא יגדוה מן סעארה אלאמם מע טגינאנה חם בין אן אלצאכרין אלמחקקין יגאון אחסן גוז פקאל אז נדברו יראי יי דכר עקאב מן לס יכן
- כלך ועקאב אלאמם אלטאלמה איצא עלי טלמהם והו קר' וסנתם נראיתם בין צדיק
- דרשע הנה היום בא בוער כחוד וי' פהא תפסיר גמלה הדין אלנבזה עלי אלאגמאל קלעו
- קורניית באנפאץ ונחאמן אי אנהאע מן אלכוף מן מעני ששירה אהלזו קרוד לארץ
- חאשירים וי' מאדחין אלאוקאח יעני (272) אלמתעדיין עלי אלשראיע אלדיניה פאנהם
- כסבו אלחנעם פי אלדינא ולא עקאב ילחקתם בחסב הדין אלראי אלסקים יסתק
- חאשירים מן באשרי כי אשרוי בנות בנות אלהים ויפלטו אמחחנהו ובחונני טא בזאת אלמעני
- אנהם גסרו וגרבו אנפסהם הל יעאקבהם עלי אלכטא אם לא פפאזו בגיר עקאב כמא
- ידעם האולאי אלמלתוין אלדי לא יפכרן פי אלעקאב אלאתי אלדי ששרהח אהשבי
- והו מענאה אלאגלאל ואלעטמה ואלאעזאז כמא יקולו אלאולין זל אדם חסוב וקד

גזל גזל טזלים ת. י. בבתי בביתו. באלציר ת. לכראם. לכראם ת. כלדין עד
בלי די. די השיר. רישת. ת. ג. חזקו עלי דברכם. חזקו עלי דברכם. לסאן אלזאל. הא השיר
חשט. יגאון. הא לעיל. הנחח לחסון ת. י. קורניית קורניית. מ. מאשירים. מאשירים.

עלי דבריהם: ראב"ע: זאת תבואה לשדד כי עתה דבק כי הנה יום בא על לסאן אלזאל
כלשונו של תנחום, ראה ש, פירוש של תנחום והדומה לסקרא בתבואה לסלונג, סחרי לשון,
ירושלים תשס"ג, עמ' 538. י. הלכנו קורניית: ריב"ז כיא בשושים, קוד' (בתרעס אבן
תבן): שפליס סבו וכניעה, תנחום ראב"ע: כמו קודר שחחתי מיראת השם. מ. מאשירים זרים:
השושים, אשר, מ. ולחשבי שמו: ביאורו השני כראב"ע. י. ליום אשר אני עושה סגולה:

חכמינו ז"ל אדם חשוב (הלכות תפילה ה"ד). ויש הדורשים אותו, שהם המצוינים
 בחכמות האמיתיות, הדורשים את סוד השם והכבוד והחוד, המפארים אותו על"פי זה.
 ליום אָנֹכִי וְאֵי עוֹשֶׂה סִלְגָּה מַטְלָה קֶשֶׁד אֶל וְהוּא לִי, אשר בחזילת הפסוק. באילו נאמר והוּ
 לִי מַטְלָה לְיוֹם אֲשֶׁר אֵי נִשְׁתָּה וְהוּא הַיּוֹם שְׁנֵאמַר עָלָיו וְדוּחָה לִכֵּם יֵדֵי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צִדְקָה וְג'.
 זה כמו שנאמר על פגושם של העשרים לאחר מכן כי היו אפר תחת כפות רגליכם ביום
 אשר וג'. על פני העלֶה אֵתֵּה הַכְּתוּב הַגּוֹבֵר אֵתֵּה לְשׁוֹן הַפְּלָגָה עַל גְּדוּלַת הַחֲמִלָה וְהַחֲמִלָה
 עַל הַיֶּלֶד גְּדוּלָה, אֵף אִם אֵיִת מְבִיא תוֹעֵלָה לֵאכִי. יתר על כן, אפילו היה מציק לו, לא
 כל שכן אם הוא מביא לו תועלת ומכבד את מעלתו. וזו לשון הפלגה שרמתה לא
 תושב ליופי. וְלָמַד אֵתֵּה הַיּוֹם הַזֶּה יִשְׂרָאֵל. מלשון אם זהם (להלן קר"ד). ותלחם מוסר
 הַיּוֹם (דברים ל"ב:ב). וְתִקְרָא בְּתִפְלָה כּוֹזְנֵהוּ קְרִינָה הַמְתַּפְשֻׁטוֹת מִמֶּנּוּ, בְּרִימֵי לִכְנִפִּים
 הַנִּקְרָאוֹת כּוֹף וְכַפּוֹת. על ארבע כפות נמוך (שם כ"ב:ב). מִכָּנֶה הָאָרֶץ (ישעיה כ"ז:ז). וגם
 זה מושאל משם הכנף כֵּן. וְיִצְאָתָם וּפְשָׁתָם עֲלֵי מִדְּבָר מִשְׁמַעְתּוֹ לִשְׁחַק וּלְקַפּוֹץ
 מַעֲלִיצוֹת וּשְׂמִחָה. וזה מתברר מן המקור, כפי שאמרנו על תפוש כעגלה (272) דשה
 (דמיה נ"א). ויש אומרים שמשמעותו לגדול ולרבות, וכוונתו גידול בכרוב, מלשון
 תרגמו של פח ודב (בראשית א"ב:כח) פשו וטנו. ועגלי מדבק עגלי פיטום. תורבש שם
 המקום שקשרים אותם בו לפיכך, כפי שביארנו את ולאשה עגל מדבק בבית (שם"א כח):
 כד) ובדומה לו. וְעִפְשָׁתָם וְעִקְשָׁתָם תִּדְמָסוּם וְתִדְבָּרָם, ומלשוננו כינו את המיץ עסיס. וכן
 נאמר (בתהלים) ותדושן רשעין. וְקָדַת תִּרְחַל מִשָּׁה עֲבָרִי וְג'. זו מצודה לאנשי תלזת שציוה
 אותה על ישראל עלידי הנביא הזה ע"ז. מפני שאחריו פסקה הנבואה בקרבם כשל
 חטאי הגלות, כוונתו שהרצה להגיע לברכה שנוכרה ולהיחלץ מן העונש מוטל עליו
 לשמור את מצוות התורה הצחיח בקרבם. וְהָ אֲנֹכִי שֶׁלַח קָלָם וְג'. זוהי בלא ספק
 הבטחה שיזפיע נביא בישראל לפני זמן כואו של חמישי במצט. ואחר החכמים סבור
 שהוא אלוהי העשי וכו' לטוב צצמו, וזה מצוי ברוב המדרשות ואחד מהם סבור שהוא
 נביא גדול כדומה לו במעלתו, הבא במקומו, בידיעת אלהים יתעלה ופרסום שמו,
 ולכן נקרא בשמו. וכך פירש הגאון העצוק רב' משה בר מיימו ז"ל בסוף חיבורו הגדול
 על ההלכה, הנקרא משנה תורה ולפיכך אולי הוא משיח בן יוסף. כפי שאמר גם כן. וכך
 אמרו את הדברים האלה על הכתוב לפיל העי שלח מלאכי ופנה דרך לפני (פסוק א). ומה
 שנאמר ופתאום יבוא אל רכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית וג' הוא בלא ספק
 המלך המשיח מורה יגלה. והרבר לאשורו, באשר להבטחות האלה במפורט, ייורד
 כשיזפיע. [273] ואין לאיש על זה מסורת מאומתת, אלא כל אחד מהם אומר מה
 שאומר כפי שנראה לו, ושעולה מפירושי הכתובים, כפי שהבהיר ז"ל גם זאת שם.

כדאב"ע י' ולהם אותם השמות. להם' ופרט בכמה: ראה ראב"ע, וכן הפרשים, כנף.
 ב ויצאיהם ופשתי כעגלי מרכב. אצול, שש', והעשה 20, וכן דבק: כא ועסותם

יתארל מיה אנהם אלמצלא פי אלעלום אלחקיקיה אלעארפון סד וחסד רעבדו וחסד
 אלמעטמון לה בחסב דילך ליום אַסר אַי עִשָּׂה סְנִילָה סְנִילָה סְנִילָה כס וזהו רי אלדי פי אל
 אלפסוק כאנה קאל וזהו רי סגלה ליום אשר אני עושה וזה אליום אלפסוקל פיה וזהה לנס
 יראי שמי שמשו צדקה וג' ודלך כמא קאל פי עקאב אלדעטס בעדה כי ידו אפר וזהה כמא
 רגליסט ביום אשר וג' על בָּטָן הָעוֹלָם אוֹתוֹ קי' העובר איות מבאלגה פי עטמה אלחמלה סאן
 אלשפקה עלי אלולד עטימה ולו כאן גיר נאפעא לאכיה בל לו כאן כצר לה פכיף אדא
 כאן נאפעא לה מכרמא לגאנבה פהדא תבלינא לא ידרך שארה חסנא וְלָקַטְם אוֹתָם הָלַטְם
 חֶבֶץ יחירקהם מן אש לזוט ותלהט מוסרי דרים וְמָרָא בְּקִנְיֵיָה יריד בה אשעתהא
 אלמעבסטה מנהא תשביהא באלאטראף אלמסמאה כנף וכפות על ארבע נפוח כמחזק
 מכנף הארץ והו מסתעאר איצא מן אסמיה אלגנאה כנף וְיִצְאָתָם וַיִּפְתָּחֻם כְּעוֹלָם מְרָקָה כענאה
 אללעב ואלקפז מרחא ופרחא ודלך יכין מן מעני אלמכאן כמא קלא פי תפוס נענה
 [2272] דשה וקיל אן מענאה אליזארה ואלכתרה ואלמראד בה אלגנו פי אלסעארה כן
 תרג' פרו ורבו פוטו וסגו ועגלי מרבק עגול אלחסמין וסרבק אסם אלמכאן אלתי תרבס פיה
 ללחסמין כמא בינא פי ולאשה טגל מרבק בבית ונתורה ונשותם וְשָׁעִים תְּרוֹכָתָם וְתִדְבְּרוּהֶם
 ומנה סמי אלעציר עטים וכדלך קאל [ואלתרג'] ותדושון ושיעין וְלֹא תִהְיֶה תִּוְרַת מִשְׁפָּה עֲבָדֵי וג'
 הדה רציה לאהל אלגלות ארצי כהא ישראל עלי יד הדה אלגניא ע"ה לכון בעדה אנקסאב
 אלנבה מנהם כסכב טלמה אלגלות ואלמעני אן מן אדאד אלחצול עלי אלסעארה
 אלמדכורה ואלכלאין מן אלעקאב פעליה באלמלאומה אלמאפה לאראמר אלשריעה
 אלמכלדה כינכם וְהָאֵלֵךְ עָלֶיךָ וְלָקַטְם וג' הדה בלא שך וער בטוהור גבי פי יש' קבל רת
 טהור אלחשיח בקליל ובעץ אלעלמא ירי אנה אליוע החסבי ז' מ' נפסה והו אלמוגד פי
 אכתר אלמדורות ובעצחם ירי אנה גבי עטימא מתלה פי אלמרתבה קאימא מקאמה פי
 מערפתה תע' ואטהאר אסמה ודלך סמי אליה וכלך בין אלגאן אלמעטס רב' משה כד
 מימון ז'ל פי אכר תאליפה אלכביר פי אלפקה אלמסמא משנה תור' ולעלה עלי הדה משיח
 בן יוסף כמא קאל איצא וכדלך קילת הדה אלאקראל פי קי' פי מא תקדם ונה אכר סגל
 מלאכי ונה דרך לפני ואמא קי' ופחאס יבוא אל ויכלו האזון אשר אשם מבקשים וסלאד
 הברית וג' פחו בלא שך המלך המש' מה' ג' ותחזיק אלסמר פי הדה אלמראער
 באלתפציל אנמא יעלם בטוהורדא [2273] וליס מע אחד פיהא נקל מחקק כל אנמא יק'
 כל מנהם מא יק' עלי מא יטהר לה ויתרגז עדה מן תאירלאת אלנצין כמא כין דלך

אלהים. יז עִשָּׂה סְנִילָה עִשָּׂה סְנִילָה העובר. כז יצאתם...כעגלי מרבק וצאשם...
 כעגלי מרבק. כא ועשותם ועשותם. כז [הנה] הנה

רשעים: אצול. 'מסס', והערה זל, ודאה בן גלעם וראב"ע. כז זכור תורת משה עבדי:
 השווה ראב"ע. מ משנה תורה: דאה הלכות מלכיש יב:ב. מ והשיב לב אבות על בנים:

מ והכתוב וְנִשְׁבַּח לַיהוָה עַל כִּנּוֹת וְעַל כִּנּוֹת עַל אֲבוֹתָם כַּחצְתוּ לְהִיטִיב אֶת הָעַם, עַר שִׁיהִי
 כוֹלֵם לֵב אֶחָד בְּשִׁמְרֵת מִצְוֹת אֱלֹהִים. וְעַל כִּמְשִׁמְעוֹת עַם. בְּלוֹמַר יִיטִיב אֶת לְבוֹחַ
 הַאֲבוֹת שֶׁבָּהֶם עִם לְבוֹת הַבָּנִים. וְהַחֲזִירָה לְשֵׁם חִיזוּק. וְיֵשׁ אֲדָמִים שֶׁעַל בְּמוֹכֵן אֶל.
 וְהָאֵל מִשֵּׁל שֶׁהַחֲזִירוּ בִּי בְּאֵבוֹת לְאֱלֹהִים יִתְעַלֶּה. כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֲלוֹא הוּא אֲבִיךָ קִינָה
 (דְּהִרִים זכור). וְכִנּוֹת לְיִשְׂרָאֵל. כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם (שֵׁשׁ יד:א). וְהַחֲזִירוּ
 שִׁיטִּיב אֶת לְבָבָם לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל יְיָ שׁוֹבֵר רְצוֹנוֹ לְהַשְׁבִּיחַ עֲלֵיהֶם, כִּפִּי שֶׁהִיָּה בְּרִאשׁוֹנָה,
 כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְהוָה לִי עֲלִיתִים לִגְבִּי יִחַד (וְהָאֵל יְבִיחָה). וְהַחֲזִירוּ בְּ אֲבוֹתָ וְהַחֲזִירוּ אֶת הָעַם
 מִשְׁמַעְתּוֹ הוּא הַשְׁמָדָה כְּלָלִית, בְּמִרְבֵּן וְהַחֲזִירוּ אֶת עֲרֵיהֶם (בְּמִדְבָּר כ"א:ב). וְהַחֲזִירוּ
 שִׁיעֲשֶׂה עִמָּהֶם וְעַד לְהִשְׁבִּיחַ מָהֶם אֶת מִי שֶׁאֲפָשָׁר לְהַשְׁבִּיחַ, בְּלוֹמַר מִי שֶׁלֹּא הִשְׁתִּישׁוּ
 חֲכִימוֹת רַעוֹת בְּגִפְשׁוֹ עַד שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְשׁוֹב מִהֵן לִפְנֵי שִׁיבּוֹא עֲלֵיו הָעוֹנֵשׁ הַכּוֹלֵל עַל
 הַמִּיר. וְהַחֲזִירוּ כִּמֹּה גְדוּלָּה הִיא הַחֲכָמָה בְּדַבְרֵי הַהִתְגַּלּוּת הַנְּבוּאִית כִּפִּי שֶׁהִיָּתָה,
 שֶׁמִּפְנֵי שֶׁיֵּשׁ לְצִדִּיקִים חֶלֶק בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְלִרְשָׁעִים בְּנִיגוּד לֹחַ עוֹנֵשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה
 וּבְעוֹלָם הַבָּא. הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה מְתִאֲיָמִים לְשֵׁנֵי הַפִּירוּשִׁים גַּם יִחַד, בְּדֶרֶךְ פֶּשֶׁט וּבְדֶרֶךְ
 רִשְׁי. כִּדְרֵךְ פֶּשֶׁט הוּא בִּימּוֹת הַמִּשְׁחָה. מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹנֵשׁ יִקְיָה אֶת הָרָשָׁעִים. וְיִאֲבִדוּ כוֹלָם
 וְיִשְׁרְפוּ, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְּעוֹר כְּתוּר. וְהַצִּדִּיקִים בְּיִשְׂרָאֵל יִזְרְחוּ עֲלֵיהֶם אֲוֵרוֹת
 הַהִשְׁטָנָה הָאֱלֹהִית [273] וְכִשְׁיִירָאוּ הָאֲמִיתוּת יִשְׁוּבוּ לְאִיתָנָם מִן הַיִּסְטוֹרִים, מִפְּנֵי
 שֶׁהִיָּה לָהֶם דִּי בָהֶם. וְהוּא שֶׁנֶּאֱמַר וּזְרַחָה לָכֵן יִרְאִי עַמִּי שֶׁמֶשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַפִּיתָהּ וּכְדוּמָה.
 וּבְדֶרֶךְ הָרִשְׁי כְּוִנָּתוֹ שִׁירָא דִּי וְחֻשְׁבִּי שְׁמוֹ. שׁוֹה נִתְּכַבֵּר לָהֶם לְאַחֵר יִדְעוּתוֹ וְהַחֲזִירוּ
 בְּדוּכָה, יִהְיֶה לָהֶם קִיּוֹם נִצְחִי לִפְנֵינוּ, וְהִיא כְּתִיבָת צִדְקָתָם בְּסֵפֶר זְכוֹרֹת לִפְנֵי. וְיִהְיֶה בְּעֵינֵי
 סְגוּלַת הַמִּין הָאֲנָשִׁי, הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיוּ לִי אֲמֹר יִי צְבָאוֹת יְיָ אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה מְגוֹלָה וְגו'.
 וְהָרָשָׁעִים יִכְרֹא עֲלֵיהֶם יוֹם בּוֹשֵׁת כְּתוּר, וְהוּא הָעוֹנֵשׁ הָאֲחִירֹן, כִּפִּי שֶׁכִּיֹּארוֹ הַחֲכָמִים זָל,
 וְכֵן נֶאֱמַר וְהָיוּ אֲדָמִים הַיּוֹם הַבָּא הָאוֹלָם בִּיטָא בְּיוֹם אֶת הַבְּרָכָה וְהַסְבֵּל גַּם יִחַד לְשֵׁנֵי
 דְּבָרִים מְנוּגָדִים. הַבְּרָכָה בְּשֵׁל הָאֲדָר הַמִּצְרִי בְּיוֹם אַחֲרֵי חֲשֻׁכַת הַלַּיְלָה, כְּטוּרָה הַהִכְנָה
 שֶׁנֶּאֱמַר הַשְׁלָמָה מְבִיעָה אֵלֶיהָ לְאַחֵר שֶׁהִיא נִפְרֶדֶת מִן הַחֲזִילוֹל, בְּלוֹמַר חוֹמֵר הַגּוֹן.
 וּבְסִבָּל, מִפְּנֵי חֵם הַיּוֹם הַמְּתִאֲמִים לְאוֹרָתָם קְשִׁיִּים וְעוֹרָצִים הַכָּאֵב שִׁישׁ בְּמִצַּב הַזֶּה, כִּפִּי
 שֶׁהַמִּשָּׁל זֶה לֹאשׁ בְּכַתּוּב בְּעוֹר כְּתוּר. וּמִפְּנֵי שֶׁהָרָשָׁעִים יִשְׁרְפוּ בְּאוֹרָתָהּ אֵשׁ וְהַצִּדִּיקִים
 תִּגְדַּל מִעֲלָתָם. הַמִּשָּׁל גַּם אֲדָמִים לְאַפֵּר תּוֹתָהּ רְגִלֵּיהֶם בְּכַתּוּב וְעַמּוֹתָם רָשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֲפֹר
 תּוֹחַ כְּפֹחַ תְּגִלָּה. וְכִיֹּארוֹ אֶת הַמִּשְׁלָת הַבְּרָכָה לְאוֹר בְּכַתּוּב וּזְרַחָה לָכֵן יִרְאִי עַמִּי. וְהוּא
 הָאֲדָר הַשְׁכָּלִי הַמּוֹשֵׁג עֲלֵי־יָדִי שִׁיְהִיָּה בְּעַל נֶפֶשׁ מוֹסְרִית וְשִׁמְעֵשִׁי יִהְיוּ מְתוֹקִים,
 שְׂבוּרֵיתָהּ הַמְּהוּרָה הַנֶּפֶשׁ תִּירָגַע וְתִירָמַא מִיִּסּוּרֵי מִשִּׁכַת הַחֲרוּשִׁים וְהַמֶּאֱבָק בָּהֶם,
 הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וּמִרְפָּא בְּכַפִּיתָהּ וְעַל כֵּן הוּא אֲמַר יִמְעִיָּה עִיָּה וְהִלָּךְ לִפְנֵי צִדְקָה כְּבוֹר יִי
 [274] [274] (יִשְׁעִיָּה נח:ח). וְנִחְלָה אֶת פְּנֵי יִתְעַלֶּה, שִׁיעֲזוֹר לָנוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַהִתְבַּחֲשׁוֹת

הגסטרות בהחששת הגלירות, שיחבירו לנו ידיעתו ועבודתו, וזה יביא לנו יתר קרבה אל כבודו, ויתקיים בנו הכתוב **חוקי ידים רפות וברכים כושלות** אמצו אמרו לעמיהי לב **חוק** אל ודרא ונה אלוכם **קס יבא וג' ישעיה לה:ג-ד**.

תם פירוש הרי עטר בעזרת שדי של כתאב אלביאן, חיבורו של **כ' ג' ק' מ' ור'** תנחום היחשמי ז"ל **ב' כ' ג' ק' מ' ור'** יחף נע.

וכתב הדי לוחמי אל עליה בר אלעזר סיס לעצמי בר עובדיה הרופא ז"ל אזכה לקרות בו אני ורעי עד סוף כל הרוחת. **תסתיימה העתקתו בשלושה עשר בניסן שנת אתרצ"ז לשמדות,** המקביל לחודש רביע אלאול, שנת שבע מאות שמונים ושבע.

הרחמן יקרב וקץ וביאת הגואל בימנו א"מ'
הכותב אותו ענו ימח והקורא בו לעד יפרח
הקונה אותו לעד ישמח א' נ' ס'

יעיננא עלי אלוצול אלי אלמואעיד אלכאטנה כתעניל אלטאהרה לתצפוא לנא
 מערפתה ועבאדתה פיוגב לנא דלך זיאדה אלקרב מן גנאכה ויחבת לנא קר' חזק ידים
 רפח וברכים כושלות אמצו אמרו לעמהרי לכ חזק אל חידא דנה אלהיכם נס יבא וג'

חם שרה חור' עשר בעזרת שדי מן כתאב אלביאן תאליף כ' ג' ק' ט' ור' תנחום היהנלמי
 דיל ב' כ' ג' ק' ט' ור' יוסף נ"ע

וכתב הרש לרחמי אל שלחה בר אלעזר ס"ס לעצמי בר עובריה הרופא ז"ל אזכה לקרות בו אני
 חרטי עד סוף כל הדורות ובאן אלפראג מן חעליקה חאלת עשר ניסן שנת אחרצו למסדות
 אלמראפק לשהר רביע אלואל טנה סכעה וחמאנין וסבעמאיה

הרחמן יקרב הקץ וכיאת הנאל בימנו אנ"ס
 הכותב אותו שוט יחז והקורא בו לעד יפרח
 והקונה אותו לעד יסמח א' ג' ט'

מפתח הביבליוגרפיה

- אבישור, בין יריים - יי אבישור. על הצירופים מסוג 'בין יריים' במקרא ומקביליהם בשפות
המסוימות, בית מקרא ב' (סס) (חשליז), 199-208.
- אברמסון, לעומת - ש' אברמסון, ספר בעלי לעומת, ירושלים תשמ"ח.
- אלדר, מסות - מסורת הקראה הקדם-אשכנזית, א, עדה ולשון, כרך ר, ירושלים תשל"ט.
- אלמנדס, מוליזאט - ב' מוליזאט, אלמנדס אלכאפי להמזיך והספיק, האותיות א-כ, חק-
אביב תשכ"א.
- אלמנדס, כ' - ה' ש', אלמנדס אלכאפי לתחזות הירושלמי ל-ש (ויסרמזיה), כרך א -
המבוא, כרך ב - המילון: המקטע והרעיון, כרך ג - הערות, ירושלים תשל"ה.
- באכר, ליקוטים - W. Bacher, *Aus dem Worterbuche Tanchum Jeruschalmi's*, Strassburg -
1903
- בית אריה, מחזור - מ' בית אריה, 'ניקודו של מחזור ורמייזא', לעשנונו כס (תשכ"ה), 27-46,
80-102.
- בלא, דקדוק - יי בלא, דקדוק הערבית היהודית של ימי הביניים, ירושלים תשכ"ב.
- בן בלעם, חריטור - S. Poznanski, Ben-Bal'am's commentary on the Minor Prophets, JQR
1-53 (1924-1925).
- בן חיים, המעשה - ד' בן חיים, 'ברבר טקוריותה של המעטת חלעיל בעברית', ספר חנוך יקון,
ירושלים תשכ"ז, 150-160.
- בן חיים, שאגים - ד' בן חיים, עברית וארמית נטח שומרון, כרך ה, ירושלים תשל"ז.
- גולדזיגר, תחזות - I. Goldziher, *Studien über Tanchum Jeruschalmi*, Leipzig 1870
- דונס, סאנס באגדיליס - A. Saenz-Badillos (ed.), *Tesubot de Dunas Ben Labrat*, Granada -
1980
- דונס, פילפאזטק - צ' פילפאזטק (שהידר), ספר תשובות דונס, לונדון-ארניבורג 1896.
- האברברוק, פירוש נביאים ראשונים - T. Haarbrücker, *R. Tanchum Hierosyl. commentarii -
arabicum ad libros Samuelis et Regum locos gratiores*, Lipsiae 1844
- האברברוק, פירוש נאפטים - T. Haarbrücker, *R. Tanch. Hierosyl. in prophetas comm. arab.*
specimen, I, Halis 1843
- הרכבי, ישעיה - חרשים נג יענים 10, ורשה חרנ"ו, 24-25.
- הרכבי, תחזות - א' הרכבי, זיכרון לראשונים, חלק א, מחברת ה, פטרבורג תרנ"ב, לו.
- ייבין, הויקוד הבבלי - יי ייבין, מסורת הלשון העברית המשתקפת בויקוד הבבלי, ירושלים
תשמ"ה.
- ילינק, בית המדרש - א' ילינק, בית המדרש, ירושלים תרצ"ח.
- ישראלסון - I. Israelsohn, *Notes et Mélanges, REJ* 19 (1889), 20 (1890), 305-330

- סורי, גוטס - ד"צ גוטס (מחבר), נחבא אהרן האלולס פ' אהרן אלולס האלולס ד' הנהג
הלוי, ירושלים תשכ"ו.
- לו, קורט - *K. Levy, Die masoretischen Gesetze*, Stuttgart 1936.
- מאן, מלסקס - *1. Man, Texts and Studies in Jewish History and Literature*, I. New York - 1972.
- מורג, הערות - ט' מורג, 'הערות לתנ"ך בלשון חז"ל', *תשכ"ה*, 209-203.
- מורג, כפולות - ט' מורג, 'שבע כפולות בגרסאות', *ספר סדר מדין*, ירושלים תשכ"ו, 125-126.
- מורג, מסורות - ט' מורג, 'למחקר מסורות העדות בלשון חז"ל', *ספר חז"ל*, 198-186.
- מילון דווי - R. Drey, *Supplément aux Dictionnaires Arabes*, Leyde-Paris 1967.
- מילון לין - E.W. Lane, *Arabic-English Lexicon*, London-Edinburgh 1863-1877.
- פוננסקי, אבן ג'קסילה - S. Poznanski, *Tanhum Yerushalmi et Moise Ibn Chiquitilla*, REJ 41 (1900) 45-61.
- פוננסקי, יונה - S. Poznanski, *Tanhum Yerushalmi et son commentaire sur le livre Jonas*, REJ 40 (1900), 129-153.
- פוננסקי, מיטילונג - S. Poznanski, V. 'Mitteilungen aus Bibel-Commentaren', ZHB 5 (1901), 122.
- פירוש איכה - G. Cureton, *Tanhum Hierosolymitani commentarius arabicus in Lamentationes*, Londres 1843.
- פירוש חבקוק - E. Munk, *Tanhum commentaire sur le livre Habakkouk*, Paris 1845.
- פירוש ירמיה - H.G. Munk, *Der Josua-Kommentar d. Tanchum Ben Josef ha-Jeruschalmi*, Hildesheim 1983.
- פירוש יונה - P. Kozłowski, 'Tolkowaniyye Tanchuma iz Yerusalima na knigu proroka jony', אלמנטפריה, ספר הברון דון, פברואר 1987, 168-97.
- פירוש ישעיה - S. Poznanski, V. 'Mitteilungen...', VII. 'Weiteres...', ZHB 5 (1901), 123-126, 184-186; A. Harkavy, 'Mitteilungen...', ZAW 1 (1881), 154.
- פירוש שמעון - ראה האדבוריק, פירוש שמעון; ראה גולדצור, תוספת, *תוספת*, 15-1.
- [בספרות ערבית]; ראה טנור, פירוש שמעון.
- פירוש תהלים - S. Eppenstein, 'Ein Fragment aus dem Psalmen-Commentar des Tanchum aus Jerusalem', ZAW 23 (1903), 287-325.
- פירולנדר, מילון - I. Friedländer, *Arabisch-Deutsches Lexikon z. Sprachgebrauch des Maimonides*, Frankfurt a.M. 1902.
- פוקי ר' אליעזר - פוקי רבי אליעזר, עם ביאור דוד לויא, תשכ"ב, 1862.
- קאפח, פירוש המסנה - משנה עם פירוש רבינו משה בן מימון, מהדורת י" קאפח, ירושלים תשכ"ב.

- A. Neubauer, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library*, Oxford 1896
- J.&H. Derenbourg, *Opusculs et traités d'Abou l-Walid Merwan Ibn* - ריב"ג, אופוסקול - ריב"ג, אצול - Djanah, Paris 1880
- A. Neubauer (ed.), *The book of Hebrew Roots by Jonah Ibn Janah*, - ריב"ג, אצול - Amsterdam 1968
- ריב"ג, הרקמה - מ' יולנסקי, ספר הרקמה לר' יונה אבן נ'נאח בתרגומו העברי של ר' יהודה אבן תבון (מהדורת ד' מנא), ירושלים תשכ"ד.
- J. Derenbourg (ed.), *Le livre des Parlerres Fleuris d'Abou'l-Walid Merwan* - ריב"ג, לחט - Ibn Djanah, Paris 1886
- S. Munk (ed.), *Le Guide des Egarés par Maimonides' Delalat al-Ha'irin* - רמב"ם, דלאלה - רמב"ם, פירוש המשנה - ראה קאפח, פירוש המשנה
- רסאלה, בקר - ד' בקר, הרסאלה של יהודה בן קוריש, תל-אביב, תשמ"ד.
- שי, ממד - ה' שי, 'ממד חודש למילות העברית בימיהבניים', לשוננו מד (תש"ס), 202-218.
- שי, נטח - ה' שי, 'בחינת העוסק המקורי של אלמרחשד אלקאפי לר' תנחום בר' יוסף הירושלמי', לשוננו מא (תשל"ז), 40-29.
- שי, סגנון - ה' שי, 'הסגנון האישי בערבית היהודית בימיהבניים', מחקרי עבר וערב, מונשים לפזר' ירושע בלא, ירושלים תשמ"א, 416-384.
- שי, תזארוס - ה' שי, 'קטע של מילון תזארוס עברי-ערבי ללשון המשנה, מן המאה ה'14 לש' ה'15', שמחברו אנונימי, תעודה נ (תשמ"ג), 213-181.
- שי, תנחום הירושלמי - ה' שי, 'ר' תנחום הירושלמי, הפרשן והמילונאי בן המאה ה'12', פרקים בתולדות ירושלים בימיהבניים, ירושלים תשל"ט, 196-185.
- שי, תנחום למקרא - ה' שי, 'פירושו של תנחום הירושלמי למקרא בהשוואה למילון המשנה, תורה, על-פי דף שנמצא מפירושו לתהלים', מחקרי לשון, מונשים לואב בן-חיים ברושע לשיבה, ירושלים תשמ"ג, 555-529.
- H. Shy, 'Taqdir and its counterparts in Medieval Judaeo-Arabic writings', - שי, תקדיר - After ninety years of Geniza research, Cambridge 1991, 1-11
- C.F. Schnurrer, *Studien über Tanchum Jeruschalmi*, Leipzig 1843 - שוורד, פירוש שופטים -

מפתח המקראות המבוארים

מקרא

בראשית

ל:ב 232	טו:ז 172	א:כב 346 208 202
ל:ל 320 ל:לז 56 14	טו:ז 194	א:כז 346 304 208 202
ל:לט 290	טו:ז 50	א:ל 80
ל:לכ 156 10	יח:ז 210 26	ב:ד 32
ל:לז 290	יח:ז 18	ב:ה 112
ל:לח 290	יח:ז 18	ג:יג 100
ל:לח 156	כ:ג 6	ג:יט 74
ל:לח 190	כ:ד 168	ד:ח 182
ל:לח 260	כ:ה 186	ד:יב 82
ל:כז 168 44	כ:ה 218 24	ד:יב 278
ל:כז 88	כ:ז 190	ד:יז 278 82
ל:כז 40	כ:ז 90	ד:כז 170
ל:כז 40	כ:ז 2	ה:ח 172
ל:כז 40	כ:ז 316 150 12	ה:י 46
ל:ז 320 162	כ:ז 128	ה:י 72
ל:ז 82	כ:ז 254	ה:י 144
ל:ז 2	כ:ז 190	ה:י 260
ל:ז 190	כ:ז 40	ה:י 220
ל:ז 336	כ:ז 82	ה:י 322
ל:ז 166	כ:ז 262	ה:י 254 22
ל:ז 162	כ:ז 72	ה:י 214
ל:ז 104	כ:ז 202 94	ה:י 112
ל:ז 224	כ:ז 248	ה:י 179
ל:ז 180	כ:ז 42 16	ה:י 179
ל:ז 158	כ:ז 248	ה:י 270 208
ל:ז 88	כ:ז 162	ה:י 236
ל:ז 66	כ:ז 30	ה:י 24
ל:ז 146	כ:ז 224	ה:י 320
ל:ז 126 122	כ:ז 42	ה:י 320
ל:ז 10	כ:ז 152	ה:י 218
ל:ז 156	כ:ז 220	ה:י 218
ל:ז 184	כ:ז 282 88	ה:י 162
ל:ז 48	כ:ז 112	ה:י 140
ל:ז 210	כ:ז 282 88	ה:י 40
ל:ז 82 40	כ:ז 112	ה:י 250
ל:ז 282	כ:ז 174	ה:י 250
ל:ז 48	כ:ז 158	
ל:ז 282	כ:ז 190	
ל:ז 80	כ:ז 118	